

**ERASMUS+
1 PAGRINDINIO VEIKSMO BENDROJO UGDYMO
MOBILUMO PROJEKTAS
AKREDITACIJOS NUMERIS: 2023-1-LT01-
KA120-SCH-000193732**

**METODINIS LEIDINYS
ERASMUS+ MOBILUMO VEIKLŲ REZULTATAI
ĮTRAUKUSIS UGDYMAS • INOVATYVŪS
METODAI • NETRADICINĖS APLINKOS**

**Anykščių rajono savivaldybės administracija
Švietimo skyrius
Erasmus+ konsorciumas
2023–2027**

Turinys

IVADAS.....	3
1. Įtraukusis ugdymas, pasitikėjimas mokiniu ir mokymosi aplinka.....	5
2. Patyriminis ugdymas ikimokykliniame amžiuje	8
3. Įtraukusis ugdymas – kasdienė praktika, o ne atskira programa	11
4. Įtrauktis ir parama mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių	13
5. Kritinio mąstymo ugdymas taikant TOCfE metodus.....	15
6. Patyriminis, įtraukusis ir vertybėmis grįstas ugdymas.....	19
7. Įtraukusis, aktyvus ir bendruomeniškas ugdymas Brno mokyklose	23
8. Inovatyvus STEAM ugdymas: DI, žaidybinis ir mikro-mokymasis.....	26
9. Dirbtinis intelektas ir skaitmeniniai įrankiai šiuolaikinėje pamokoje.....	29
10. Dirbtinis intelektas ugdyme: įrankiai, individualizavimas ir atsakingas naudojimas.....	32
11. Patyriminis ugdymas gamtoje ir vaikų savarankiškumas	34
12. Lietuviškos tapatybės, daugiakultūrio ir įtraukiojo ugdymo patirtis	38

IVADAS

Šis metodinis leidinys parengtas įgyvendinant „Erasmus+“ 1 pagrindinio veiksmo bendrojo ugdymo mobilumo projektus 2024–2027 m. laikotarpiu (akreditacijos numeris: 2023-1-LT01-KA120-SCH-000193732). Anykščių rajono savivaldybės administracijai suteikta „Erasmus“ akreditacija visam programos etapui (2023–2027 m.). Akreditacija patvirtina, kad organizacija atitinka Europos Komisijos standartus ir yra pajėgi organizuoti kokybiškas mobilumo mokymosi tikslais veiklas. Mobilumo veiklos vykdomos pagal Erasmus planą, kurio tikslai tiesiogiai atliepia Anykščių rajono švietimo prioritetus – gerinti mokymo ir mokymosi kokybę, stiprinti įtraukųjį ugdymą bei diegti inovatyvius metodus.

Projekto partneriai

Mobilumo veiklas koordinuoja Anykščių rajono savivaldybės administracija (Švietimo skyrius), projekto partneriai šios ugdymo įstaigos:

Anykščių Antano Vienuolio progimnazija

Anykščių r. Svėdasų Juozo Tumo-Vaižganto gimnazija

Anykščių r. Troškūnų Kazio Inčiūros gimnazija

Anykščių r. Kavarsko pagrindinė mokykla-daugiafunkcis centras

Anykščių vaikų lopšelis-darželis „Eglutė“

Anykščių vaikų lopšelis-darželis „Spindulėlis“

Anykščių vaikų lopšelis-darželis „Žiogelis“

Anykščių lopšelis-darželis „Žilvitis“

Erasmus plano tikslai

Konsorciumo Erasmus+ planas apibrėžia tris pagrindinius tikslus:

- Tobulinti pedagogų kompetencijas įtraukiojo ugdymo kontekste. Pedagogai gilina žinias apie specialiųjų ugdymosi poreikių mokinių pažinimą, įtraukios pamokos kūrimą, visos mokyklos bendruomenės bendradarbiavimą ir įtraukiojo ugdymo kultūros formavimą. Sėkminga kiekvieno vaiko įtrauktis priklauso nuo visos bendruomenės dalyvavimo ir aktyvaus įsitraukimo.
- Tobulinti pedagogų inovatyvių metodų diegimo bei ugdymo aplinkų kūrimo kompetencijas. Dėmesys skiriamas STEAM, patyriminiam ugdymui, netradicinių aplinkų naudojimui, integruotoms pamokoms ir šiuolaikinių mokymo priemonių taikymui. Šių kompetencijų tobulinimas leidžia vesti įdomesnes, su praktine veikla susijusias pamokas, didinti mokinių motyvaciją ir gerinti mokymosi rezultatus.
- Parengti metodinių priemonių rinkinį pedagogams. Skaitmeniniai rinkiniai skirti įtraukiamam ugdymui, inovatyvių metodų diegimui ir netradicinių aplinkų naudojimui ugdymo procese. Jie padeda sužinoti apie veiksmingus darbo metodus, pritaikyti užsienio šalių gerąją patirtį ir yra prieinami ne tik konsorciumo nariams, bet ir rajono ir šalies pedagogams.

Leidinio paskirtis

Metodinis leidinys yra trečiojo tikslo įgyvendinimo rezultatas. Jame apibendrinama pedagogų, dalyvavusių darbo stebėjimo vizituose, kursuose ir kviestinių ekspertų programose, įgyta patirtis. Leidinyje pristatomos konkrečios, praktikoje patikrintos idėjos ir metodai, kuriuos galima pritaikyti Anykščių rajono ir kitų Lietuvos ugdymo įstaigų kasdienėje veikloje.

Leidinyje atsispindi trys pagrindinės temos, atitinkančios Erasmus+ plano tikslus:

- Įtraukusis ugdymas — individuali pagalba, mokinio padėjėjo vaidmuo, diferencijavimas, emocinė savijauta, specialiųjų poreikių vaikų įtrauktis.
- Inovatyvūs metodai — aktyvus mokymasis, projektinis ir patyriminis ugdymas, kritinio mąstymo įrankiai (TOCfE), integruotos pamokos.
- Netradicinės ir motyvuojančios aplinkos — lauko ir miško pedagogika, gyvos mokyklos erdvės, kultūrinis kontekstas, bendruomeniškumas.

Tikimės, kad šis leidinys taps praktiniu įrankiu, padedančiu kelti ugdymo kokybę, stiprinti įtrauktį ir drąsiau diegti inovatyvius metodus kasdienėje pedagoginėje veikloje.

Anykščių rajono savivaldybės administracija Erasmus+ konsorciumo koordinatorius

1. Įtraukusis ugdymas, pasitikėjimas mokiniu ir mokymosi aplinka

Mokyklų lankymas Islandijoje (School Visits in Iceland)

2024 m. spalio 13–19 d. (Kursai)

Anykščių rajono švietimo darbuotojai (vadovai, pavaduotojai ir specialistai) dalyvavo kursuose „School Visits in Iceland: Empowering Educators Abroad“. Vizito metu lankytasi įvairaus lygmens mokyklose Reikjavike (Islandijoje) ir apylinkėse – nuo ikimokyklinio iki vidurinio ir profesinio ugdymo. Stebėtos pamokos, bendrauta su mokytojais, mokiniais ir vadovais, gilintasi į Islandijos švietimo sistemos principus, įtraukiojo ugdymo praktiką ir mokymosi aplinkų kūrimą.

Islandijos švietimo sistemos bruožai

Dalyvius labiausiai nustebino ir įkvėpė sistemos paprastumas, pasitikėjimas mokytoju ir pagarba kiekvienam mokiniui. Ugdymas orientuotas į mokinio gerovę, o ne tik į akademinis rezultatus. Egzaminų streso mažinimas, dėmesys emocinei būsenai ir mokymosi džiaugsmui kuria saugią aplinką, kurioje vaikai noriai klausia, diskutuoja ir klysta be baimės.

Mokytojams suteikiama didelė laisvė rinktis metodus ir pritaikyti ugdymą individualiems poreikiams. Santykiai tarp mokytojų ir mokinių lygiaverčiai, atviri ir draugiški. Ypatingas dėmesys skiriamas savo krašto istorijai, kalbai, ekologijai ir atsakingam požiūriui į gamtą.

Įtraukusis ugdymas praktikoje

Islandijos mokyklose įtraukusis ugdymas veikia kaip kasdienė praktika. Kiekvienam mokiniui – nepriklausomai nuo gebėjimų ar kalbos barjerų – užtikrinama pagalba, emocinė gerovė ir saugi aplinka. Ugdymo turinys, metodai ir klasės struktūra prisitaiko prie mokinio galimybių, išlaikant aukštą kokybę.

Su specialiųjų ugdymosi poreikių ir negalią turinčiais vaikais dirba specialistų komandos (logopedai, kineziterapeutai, psichologai, specialieji pedagogai), glaudžiai bendradarbiaujančios su mokytojais ir tėvais. Sudaromos sąlygos emigrantų vaikams. Mokymosi erdvės pritaikomos skirtingiems poreikiams – interjero sprendimai skatina savarankiškumą, kūrybiškumą ir motyvaciją.

Ugdymo erdvės (Nuotraukos G. Gvozdaitės ir V. Žvybienės)

Aktyvus mokymasis ir mokinio savarankiškumas

Vyresnėse klasėse ypač akcentuojamas pasitikėjimas mokiniu. STEAM pamokose mokiniai turi laisvę rinktis darbo metodus, patys planuoti veiklas, o mokytojas veikia kaip organizatorius ir konsultantas. Grupinis darbas organizuojamas suteikiant aiškius vaidmenis – tai ugdo atsakomybę, kūrybiškumą ir socialinius įgūdžius.

Daug dėmesio skiriama užsiėmimams gryname ore, ekologijai, šiukšlių rūšiavimui ir atsakingam požiūriui į aplinką. Komandinis darbas ir pozityvi atmosfera – kasdienės mokyklos kultūros dalis.

Įtraukiojo ugdymo aplinkos (Nuotraukos D. Mažvylienės)

Pritaikymas Anykščių mokyklose

Grįžę dalyviai konkrečiai pritaikė įgytas idėjas:

- Atnaujintas sensorinis kambarys ir paskirtas pedagogas, atsakingas už pagalbos organizavimą.
- Aktyvios pertraukos – įgalinti mokinio padėjėjai, ilgoji pertrauka gryname ore.
- Matematikos savipagalbos klubas mokiniams.
- Atnaujintos poilsio erdvės bibliotekoje ir įtraukiojo ugdymo zonos.
- Grupinis darbas su aiškiomis rolėmis pamokose.
- Tolerancijos ir ekologijos ugdymas per aplinką, dekoracijas ir praktines veiklas

Išvados ir rekomendacijos

Islandijos patirtis patvirtina, kad kokybiškas ugdymas kuriamas per pasitikėjimą mokiniu ir mokytoju, emocinę saugą, lanksčius metodus ir pritaikytas aplinkas. Rekomenduojama:

- Stipinti įtraukiojo ugdymo praktikas ir sensorines / poilsio erdves.
- Suteikti mokiniams daugiau pasirinkimo ir atsakomybės pamokose.
- Organizuoti aktyvias pertraukas ir daugiau veiklų gryname ore.
- Puoselėti lygiavertę, pagarbius santykius klasėje.
- Sistemingai dalytis patirtimi tarp kolegų ir vadovų

Apibendrinimas

Kursai „School Visits in Iceland: Empowering Educators Abroad“ Islandijoje suteikė konkretų, praktinį vaizdą, kaip veikia įtraukusis, mokinio gerove grindžiamas ugdymas. Dalyviai ne tik stebėjo, bet ir iškart pritaikė idėjas savo mokyklose – nuo erdvių atnaujinimo iki naujų projektų ir savipagalbos klubų. Tai geroji praktika, rodanti, kad tarptautinė patirtis virsta realiais pokyčiais kasdienėje veikloje.

Parengta pagal kursų dalyvių refleksijas

2. Patyriminis ugdymas ikimokykliniame amžiuje

OUTDOOR – INDOOR EXPERIENTIAL LEARNING (Italija)

2024 m. spalio 18–23 d. (Kursai)

Anykščių rajono ikimokyklinio ugdymo pedagogai dalyvavo kursuose Italijoje (Foggia apylinkės) tema „Outdoor – Indoor Experiential Learning Education for Preschool“. Kursų metu lankytasi darželiuose ir mokyklose, stebėtos veiklos, gilintasi į patyriminį ir eksperimentinį ugdymą, įtraukiojo ugdymo strategijas, STEAM elementus, lauko pedagogiką ir kultūrinį kontekstą. Dalyviai stebėjo, kaip vaikas tampa aktyviu tyrinėtoju, o mokytojas – palydovu.

Patyriminis ir eksperimentinis ugdymas

Patyriminis ugdymas siejamas su metodikomis, kurios akcentuoja vaikų smalsumą, tyrinėjimą ir savarankišką atradimą. Mokymasis kyla iš vaiko klausimų, bandymų ir atradimų – vaikas nėra tik žinių gavėjas, o aktyvus kūrėjas ir tyrinėtojas. Tema ne tik aptariama ar skaitoma – ji praktiškai patiriama tiek lauko erdvėse, tiek grupėje.

Lauko erdvės (Nuotraukos L. Mockevičienės)

Stebėtos veiklos jungė muziką ir daile, gamtos pažinimą ir kultūrą. Pavyzdžiui, klausantis A. Vivaldžio „Metų laikų“, vaikai kamšteliais (raudonais ir mėlynais) „grojo“ ant didelio lapo su zigzagais – garsiau skambant naudojo raudonus, tylant – mėlynus, vėliau tapė. Tokia integruota veikla įtraukė visus vaikus.

Įtraukusis ugdymas ir individualus požiūris

Italijos darželiuose ir mokyklose stebėta, kaip ugdymo aplinka pritaikoma individualiems poreikiams ir kaip kiekvienas vaikas įtraukiamas į veiklas. Pedagogai dirba komandoje, kad kiekvienam būtų suteiktas saugus, palaikantis kelias. Svarbu atrasti kiekvieno vaiko „arkliuką“ – pomėgį ar daiktą, kuris jam labai patinka – tada lengviau susikalbėti ir įtraukti.

Daug dėmesio skiriama specialiųjų ugdymosi poreikių vaikams ir ugdymo vaidmens formavimui visuomenėje. Įtrauktis čia – ne atskira programa, o kasdienė praktika.

Tvarumas, antrinės žaliavos ir rankų darbo priemonės

Vienas stipriausių įspūdžių – tvarumo kultūra. Daug priemonių gaminama iš antrinių žaliavų; mokytojos pačios kuria plakatus ir ugdymo priemones. Vaikai atsineša išmetimui skirtus daiktus ir kuria iš jų žaislus, vaidina, žaidžia. Stebėta prakartėlė iš plastikinių kamštukų, interaktyvus teatras / išmanusis stalas, kuriame vaikas piešia foną ir veikėjus, skenuoja ir kuria savo istoriją – mokytojas stebi, o padeda tik prireikus. Toks požiūris ugdo sąmoningą vartojimą, kūrybiškumą ir pagarbą daiktams – idėjos lengvai pritaikomos STEAM veikloms.

Kultūra, laukas ir kasdienės praktikos

Edukacijos „Vyno kelias“ ir alyvuogių derliaus nuėmimas supažindino su vietos tradicijomis ir kultūra kaip ugdymo dalimi. Lauko veiklos ir gamtos pažinimas – natūrali dienos dalis. Grupėse populiarios bibliotekėlės: vaikai gali pasiimti knygelę namo ir vėliau gražinti – skatinamas skaitymas ir atsakomybė.

Edukacija „Vyno kelias“ (Nuotraukos L. Mockevičienės)

Pritaikymas Anykščių darželiuose

Grįžę pedagogai konkrečiai pritaikė idėjas:

- Muzikos ir dailės integruota veikla (Vivaldi + kamšteliai) – išbandyta su savo grupe, įsitraukė visi vaikai.
- STEAM iš antrinių žaliavų – vaikai atsineša daiktus, kuria žaislus, vaidina.
- Grupės bibliotekėlė – knygelių ėmimas namo.
- Patyriminis požiūris – tema ne tik aptariama, bet ir praktiškai patiriama.
- Individualaus „arkliuko“ paieška – lengviau įtraukti kiekvieną vaiką.

Išvados ir rekomendacijos

Kursų „Outdoor – Indoor Experiential Learning Education for Preschool“. Italijoje patirtis rodo, kad patyriminis ugdymas, tvarumas ir įtrauktis gali būti kasdienė praktika net ir su paprastomis priemonėmis. Rekomenduojama:

- Organizuoti daugiau veiklų, kuriose vaikas pats tyrinėja ir kuria.

- Naudoti antrines žaliavas STEAM ir kūrybinėse veiklose.
- Jungti menus (muziką, dailę) su kitomis sritimis.
- Pritaikyti aplinką ir ieškoti kiekvieno vaiko intereso.
- Integruoti vietos kultūrą ir tradicijas į ugdymo turinį

Apibendrinimas

Kursai „Outdoor – Indoor Experiential Learning Education for Preschool“ Italijoje suteikė konkrečių, lengvai pritaikomų idėjų patyriminiam, įtraukiam ir tvariam ugdymui ikimokykliniame amžiuje. Dalyviai ne tik stebėjo, bet ir iškart išbandė metodus savo grupėse – nuo muzikos-dailės integracijos iki STEAM iš antrinių žaliavų. Tai geroji praktika, rodanti, kad tarptautinė patirtis virsta kasdieniais pokyčiais darželyje.

Parengta pagal kursų dalyvių refleksijas

3. Įtraukusis ugdymas – kasdienė praktika, o ne atskira programa

Specialiųjų poreikių vaikų sociokultūrinė įtrauktis Italijoje (Sicilija)

2024 m. gruodžio 8–14 d. (Kursai)

Anykščių rajono ikimokyklinio ugdymo pedagogai dalyvavo kursuose Sicilijoje (Messina) tema „Italian educational system’s experiences in the field of sociocultural inclusion of children with special needs at the kindergarten and primary education institutions“. Kursų metu stebėta, kaip Italijos darželiuose ir pradinėse mokyklose įgyvendinamas įtraukusis ugdymas – ne kaip atskira programa, o kaip kasdienė kultūra, formuojama dešimtmečius.

Įtrauktis be atskirties

Italijoje nėra atskirties tarp SUP ir kitų vaikų. Specialiųjų ugdymosi poreikių vaikai kartu dalyvauja koncertuose, atvirų durų dienos, groja, dainuoja, šoka – stebint ir padedant pedagogams. Kalėdinėje labdaros šventėje matyta tikra įtrauktis: SUP vaikams pagelbėjo padėjėjos, tačiau jiems padėjo ir bendraamžiai. Jei vaikas nenorėdavo atlikti suplanuotos veiklos, greitai siūlomas kitas vaidmuo ar instrumentas – nė vienas nebuvo išvedamas iš salės.

Su vienu SUP vaiku klasėje dirba specialistų komanda, o dažnai priskiriamas ir atskiras pedagogas, kuris lydi vaiką visur. Valstybė skiria tam reikšmingus resursus. Vaikai natūraliai rūpinasi draugais, turinčiais specialiųjų ugdymo poreikių, sutrikimų – tai ugdoma nuo mažens.

Ilgalaikis procesas ir požiūrio kaita

Italijos pedagogai pabrėžė: dabartinis įtraukties lygis – kelių dešimtmečių nuoseklaus darbo rezultatas: tobulintos sistemos, stiprintos mokytojų kompetencijos, plėtojamas bendradarbiavimas su šeimomis. Įtrauktis tapo švietimo kultūros dalimi, o ne teorine idėja.

Viena svarbiausių įžvalgų – požiūrio kaita: vietoj klausimo „Ar vaikas gali?“ klausiama „Kaip aš galiu padėti, kad jis galėtų?“. Tai keičia planavimą – daugiau dėmesio aplinkos pritaikymui ir veiklų diferencijavimui, kad kiekvienas vaikas jaustųsi saugus, pastebėtas ir galėtų dalyvauti.

Bendradarbiavimas su tėvais ir komandinis darbas

Glaudus ryšys su tėvais – kasdienė praktika. Su jais aptariamas vaiko ugdymas, beveik kasdien teikiama informacija, kaip sekasi, kokias užduotis atlikti, kokias priemones atsinešti. Mokytojai, specialistai ir tėvai dirba kaip viena komanda.

Įtraukiami ne tik SUP vaikai, bet ir patys mažiausieji – lopšelio grupės vaikai dalyvauja muzikiniuose užsiėmimuose, valstybinių švenčių minėjimuose, rengiasi tautiniais drabužiais. Niekas nepaliekamas nuošalyje dėl amžiaus ar gebėjimų.

Aplinka ir socialiniai įgūdžiai

Stebėta, kad grupėse dažnai mažiau žaislų – vaikai mokomi bendrauti, būti kartu, atjausti vienas kitą. Klasikinė muzika naudojama veiklose (pvz., ritmavimo pratimai su skarelėmis). Aplinkos pritaikymas ir veiklų lankstumas leidžia kiekvienam rasti savo vietą.

Ugdymo erdvės (Nuotraukos T. Jatkūnienės)

Pritaikymas Anykščių įstaigose

Grįžę pedagogai konkrečiai keitė praktiką:

- Požiūrio kaita – „Kaip padėti, kad vaikas galėtų?“ vietoj „Ar gali?“.
- Didesnis SUP vaikų įtraukimas į bendras veiklas, koncertus, bendruomenės renginius.
- Ankstyvojo amžiaus vaikų įtrauktis – lopšelio vaikai dalyvauja šventėse ir muzikinėse veiklose.
- Mažiau žaislų – daugiau bendravimo ir socialinių įgūdžių ugdymo.
- Klasikinė muzika ir ritmavimo pratimai veiklose ir koncertuose tėvams.

Išvados ir rekomendacijos

Kursų „Italian educational system's experiences in the field of sociocultural inclusion of children with special needs at the kindergarten and primary education institutions“ Sicilijoje patirtis rodo, kad tikra įtrauktis – ilgalaikio, komandinio ir nuoseklaus darbo rezultatas. Rekomenduojama:

- Keisti požiūrį: ieškoti būdų, kaip padėti vaikui dalyvauti, o ne vertinti, ar jis „gali“.
- Užtikrinti, kad SUP vaikai dalyvautų visose bendruomenės veiklose – be išimčių.
- Stipinti kasdienį dialogą su tėvais ir specialistų komandą.
- Įtraukti ir pačius mažiausius į įstaigos gyvenimą.
- Kantriai kurti įtraukties kultūrą – ji formuojasi metais, ne savaitėmis.

Apibendrinimas

Kursai Sicilijoje suteikė praktinį įtraukiojo ugdymo pavyzdį: vaikai mokosi kartu, specialistai ir tėvai dirba komandoje, o lankstumas ir pagarba kiekvienam yra kasdienybė. Dalyviai grįžo su konkrečiu principu – „Kaip padėti, kad vaikas galėtų?“ – ir jau taiko jį savo įstaigose. Tai geroji praktika, rodanti, kad įtrauktis įmanoma, kai ji tampa kultūros, o ne tik dokumentų dalimi.

Parengta pagal kursų dalyvių refleksijas

4. Įtrauktis ir parama mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių

We Are All Special: Inclusion and Support for Students with Special Needs

Splitas, Kroatija · 2025 m. gegužės 19–24 d. (Kursai)

Anykščių rajono švietimo pagalbos specialistai dalyvavo kursuose „We Are All Special: Inclusion and Support for Students with Special Needs In and Out of the Classroom“, organizuotuose Europass Teacher Academy Split. Kursuose dalyvavo pedagogai iš Slovakijos, Islandijos, Airijos, Vokietijos ir Ispanijos. Pagrindinis dėmesys – SUP mokinių įtrauktis klasėje ir už jos ribų, pozityvaus elgesio skatinimas, streso valdymas, personalizuotas mokymas ir visos mokyklos komandos atsakomybė už vaiko gerovę.

Įtraukti visą bendruomenę

Viena stipriausių įžvalgų – kiek daug galima pasiekti, kai visa ugdymo bendruomenė (ne tik pagalbos specialistai, bet visi mokytojai ir darbuotojai) jaučiasi atsakinga už vaiko gerovę. Kursų metu pabrėžta, kad nėra vieno universalaus sprendimo – kiekviena mokykla turi ieškoti savo būdų, tačiau bendras tikslas išlieka tas pats: kiekvienam vaikui užtikrinti kokybišką, prieinamą ir įtraukiantį ugdymą.

Ypač įkvėpė požiūris į vaiką kaip į stiprybių turintį asmenį, o ne tik į jo sunkumus. Tai skatina kreipti dėmesį į vaikų stipriasias puses ir jas panaudoti ugdymo procese.

Pozityvus elgesys, aiškos taisyklės ir saugi aplinka

Praktiniai įgūdžiai: kurti draugišką ir saugią mokymosi aplinką, kurioje kiekvienas mokinys jaustųsi priimtas. Taikomi pozityvaus elgesio skatinimo metodai – dažniau akcentuojamos sėkmės, o ne klaidos. Tai teigiamai veikia motyvaciją ir elgesį. Aiškos, suprantamos taisyklės padeda užtikrinti drausmingą ir draugišką atmosferą.

Komunikacija su tėvais ir streso valdymas

Efektyvi komunikacija su tėvais – vienas svarbiausių įrankių. Praktikuotas „aktyvaus klausymo“ metodas padėjo net priešišškai nusiteikusiems tėvams tapti atvirais ir bendradarbiaujančiais. Taip pat daug dėmesio skirta pedagogų emocinei gerovei: trumpoms savirefleksijos pauzėms, prioritetų nusistatymui, ribų laikymuisi. Rūpinimasis savimi – ne silpnumas, o būtina sąlyga prasmingam darbui su vaikais.

Kursų akimirkos (Nuotraukos V. Uginčienės)

Praktiniai metodai, pritaikyti klasėje

Dalyviai pritaikė konkrečius įrankius ir metodus:

- „Ledlaužis“ – žaidybinis metodas rišliajai kalbai ir klasės pažinimui: mokiniai apklausia vieni kitus pagal užduočių lapus ir pristato pomėgius.
- Sukarpytas tekstas – mokinys surenka tekstą kaip detales ir atlieka užduotis.
- Klausimas + trys atsakymai + paveikslėliai – mokinys parenka teisingą atsakymą ir atitinkamą paveikslėlį.
- „Komunikacijos iššūkių kortelės“ – scenarijai ir atsakymai įtraukiams situacijoms; naudojamos poromis ar grupėse refleksijai ir sprendimų paieškai.

Išvados ir rekomendacijos

Kursai Kroatijoje sustiprino praktinius įgūdžius dirbti su SUP mokiniais ir priminė, kad įtrauktis – visos mokyklos reikalas. Rekomenduojama:

- Akcentuoti sėkmes ir stiprybes, o ne tik sunkumus.
- Taikyti aiškias taisykles ir pozityvaus elgesio skatinimą.
- Praktikuoti aktyvų klausymą bendraujant su tėvais.
- Rūpintis pedagogų emocine gerove – tai dalis kokybiško darbo.
- Naudoti paprastus, žaidybinius metodus, pritaikomus skirtingiems gebėjimams

Apibendrinimas

„Mes visi ypatingi“ – ne tik kursų pavadinimas, bet ir požiūris, kurį dalyviai parsivežė į savo mokyklas. Praktiniai metodai jau taikomi klasėse, o diskusijos metodiniuose būreliuose tęsia tarptautinį dialogą apie įtrauktį. Tai geroji praktika, rodanti, kad nedideli, konkrečiai pritaikyti žingsniai keičia kasdienį darbą su specialiųjų poreikių mokiniais.

Parengta pagal kursų dalyvių refleksijas

5. Kritinio mąstymo ugdymas taikant TOCfE metodus

Kviestinių ekspertų mokymai Anykščių ugdymo įstaigose

2025 m. balandžio 8–10 d. (Ekspertų mokymai)

Pagal „Erasmus+“ 1 pagrindinio veiksmo bendrojo ugdymo mobilumo projektą (Nr. 2024-1-LT01-KA121-SCH-000226264) 2025 m. balandžio 8–10 d. Anykščiuose mokymus vedė kviestinės ekspertės iš Gdanskio (Lenkija) – Marta Piernikowska-Hewelt ir Marika Marcińczuk. Ekspertės konsultavo ir vedė užsiėmimus apie kritinio mąstymo įrankių (TOCfE – Theory of Constraints for Education) diegimą mokykloje ir darželyje. Ekspertų programos metu stebėtos pamokos, organizuotos veiklos su mokiniais ir vaikais, vyko refleksijos su pedagogais bei mini mokymai apie kritinio mąstymo TOCfE metodus.

Kas yra TOCfE?

TOCfE (Theory of Constraints for Education) – tai Apribojimų teorijos, sukurtos dr. Eliyahu M. Goldratto, pritaikymas švietimui. Metodai paprasti, vaizdūs ir veiksmingi nuo darželio iki vyresniųjų klasių. Jie ugdo gebėjimą atrasti priežasties-pasekmės ryšius, spręsti konfliktus, planuoti tikslus ir mąstyti logiškai. Anykščių rajono pedagogai šiuos įrankius taiko pamokose ir veiklose, remdamiesi kviestinių ekspertų iš Gdanskio mokymo patirtimi.

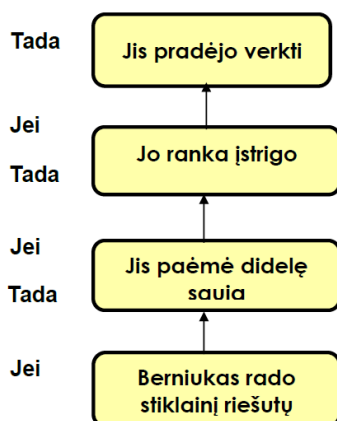
Kodėl kritinis mąstymas svarbus?

Kritinis mąstymas apima gebėjimą tikrinti faktus, numatyti pasekmes, atskirti faktus nuo nuomonių, atpažinti emocijas ir poreikius, apdoroti informaciją bei mesti iššūkį akivaizdiems dalykams. Vaikai turi išmokyti identifikuoti, analizuoti, pagrįsti sprendimus, taikyti žinias naujose situacijose ir kurti naujas žinias. TOCfE įrankiai padeda tai daryti struktūruotai ir vaizdžiai – tiek klasėje, tiek namuose.

1. Loginė šaka (Logical Branch)

Kas tai?

Loginė diagrama, padedanti paaiškinti intuiciją ir sujungti teiginius priežasties-pasekmės grandine. Vaikai mokosi skaityti ir kurti „Jei..., tada...“ ryšius. Schema rašoma iš apačios į viršų: pradedama nuo pradinio įvykio ir keliama prie pasekmių.

Loginės šakos pavyzdys

Kaip taikyti?

Pasirinkite situaciją ar temą (pvz., „Kas nutinka, jei neatlieku namų darbų?“).

Kartu su vaikais / mokiniais surašykite teiginius į šakos struktūrą.

Skaitykite garsiai: „Jeigu [teiginys], tada [kitas teiginys]“.

Jei reikia papildomos informacijos, pridėkite šoninį langelį.

Pavyzdžiai iš praktikos:

Gamtos pamoka: „Nuo sėklos iki augalo“ – loginė šaka apie augalo augimo etapus.

Biologija: gyvybės raida, priežasties-pasekmės procesai.

Kasdienės situacijos: „Kas nutinka, jei tyčiojusi iš sesers?“ – emocijų ir pasekmių suvokimas.

2. Išgaruojantis debesis (Evaporating Cloud)

Kas tai?

Įrankis konfliktų ir vidinių dilemų sprendimui. Padeda atskleisti tikruosius poreikius, patikrinti prielaidas ir rasti abiem pusėms naudingą („win-win“) sprendimą. Debesis „išgaruoja“, kai atrandamas sprendimas, kuris patenkina abiejų pusių poreikius.

Išgaruojančio debesies diagrama su vaikais / mokiniais

Kaip taikyti?

Įvardykite konfliktą / dilemą (pvz., „Noriu žaisti, bet turiu mokytis“).

Nustatykite abiejų pusių poreikius ir prielaidas.

Patikrinkite prielaidas – ar jos tikrai teisingos?

Ieškokite sprendimo, kuris patenkina abiejų pusių poreikius.

Erasmus+

Pavyzdžiai iš praktikos:

Priešmokyklinė grupė: „Žiema su mumiais“ – dilemos sprendimas per pasaką / situaciją.

Pamokos: turizmo, socialinių situacijų, tarpasmeninių konfliktų analizė.

Klasės valandėlės ir konfliktų sprendimas tarp mokinių.

3. Ambicingas tikslas (Ambitious Target)

Kas tai?

Planavimo metodas, padedantis iškelti tikslą, identifikuoti kliūtis, suplanuoti veiksmus, laiką ir atsakomybes. Skatina mokinius ir vaikus prisiimti atsakomybę už savo mokymąsi bei siekti konkrečių rezultatų.

Ambicingas tikslas		
Kliūtys	Tarpiniai tikslai	Veiksmai
1.		
2.		
3.		

Ambicingo tikslo schema

Kaip taikyti?

Suformuluokite ambicingą, bet realų tikslą.

Išvardykite kliūtis, kurios trukdo jį pasiekti.

Suplanuokite konkrečius veiksmus kiekvienai kliūčiai įveikti.

Nustatykite terminus ir atsakomybes.

Pavyzdžiai iš praktikos:

Projektų planavimas klasėje ar grupėje.

Asmeniniai mokymosi tikslai (pvz.: pasiruošimas egzaminui, skaitymo įpročiai).

Pedagogų profesiniai tikslai ir komandiniai projektai.

Kaip taikyti dirbant su specialiųjų poreikių vaikais?

TOCfE diagramos yra vaizdžios ir struktūruotos – tai ypač naudinga vaikams, kuriems sunku sekti žodinius paaiškinimus. Loginė šaka padeda suprasti priežastis ir pasekmes, debesis – spręsti konfliktus, ambicingas tikslas – skaidyti didelius tikslus į mažus, įveikiamus žingsnius. Metodai lengvai diferencijuojami ir taikomi tiek individualiai, tiek grupėje.

Rekomendacijos pedagogams

Pradėkite nuo vieno įrankio – geriausiai tinka loginė šaka, nes ji intuityviausia.

Naudokite realias vaikų / mokinių situacijas ir pamokos turinį.

Leiskite vaikams patiems kurti schemas – suaugęs veikia kaip klausinėtojas ir palaikytojas.

Derinkite su refleksija: „Ką sužinojome? Kaip tai pritaikysime?“

Dalinkitės patirtimi su kolegomis – metodai stiprėja, kai taikomi visoje įstaigoje.

Apibendrinimas

TOCfE metodai – Loginė šaka, Išgaruojantis debesis ir Ambicingas tikslas – yra paprasti, universalūs ir veiksmingi kritinio mąstymo ugdymo įrankiai. Jie tinka naudoti darželyje, mokykloje ir dirbant su specialiųjų poreikių vaikais. Taikydami juos, pedagogai ugdo ne tik mąstymą, bet ir gebėjimą spręsti problemas, planuoti bei bendrauti. Tai geroji praktika, kurią verta sistemingai diegti kasdienėje ugdymo veikloje.

Parengta remiantis eksperčių Marta Piernikowska-Hewelt ir Marika Marcińczuk mokymo medžiaga

6. Patyriminis, įtraukusis ir vertybėmis grįstas ugdymas

Niepubliczna Szkoła im. Dr. Wandy Błęńskiej (Gdanskas, Lenkija)

2025 m. lapkričio 3–7 d. (Darbo stebėjimo vizitas)

Anykščių rajono pedagogai, dalyvaujantys Erasmus+ KA121 mobilumo projekte, lankėsi privačioje Dr. Wandos Błęńskiej mokykloje Gdanske (Kovalėse). Vizito metu stebėtos pradinio ir pagrindinio ugdymo pamokos (gamtos pažinimas, muzika, anglų kalba, matematika, biologija, geografija, dailė, tikyba, regioninė tarmė), analizuota mokyklos filosofija, aplinka, ugdymo organizavimas ir pedagoginė praktika. Mokykloje mokosi apie 300 mokinių, dirba apie 50 pedagogų; klasės nedidelės (iki 17–20 mokinių).

Mokyklos filosofija — bendruomenė, vertybės ir nesmurtinis bendravimas

Mokykla siūlo alternatyvią švietimo koncepciją, kurioje akademiniai pasiekimai derinami su visapusiška vaiko raida: emociniu stabilumu, socialine adaptacija, dvasiniu augimu ir fizine sveikata. Filosofijos pamatas — krikščioniškos vertybės, gili pagarba kiekvienam žmogui ir atsakingas santykis su aplinka. Ypatingas dėmesys skiriamas tarpusavio santykių kokybei: prioritetas teikiamas nesmurtiniam bendravimui (NVC — Nonviolent Communication). Konfliktai sprendžiami dialogo, empatijos ir bendrų sprendimų paieškos būdu, atsisakant baudžiamųjų priemonių.

Ugdymas grindžiamas patyriminio mokymosi principu „Edukacja w Drodze“ („Edukacija kelyje“) — žinios įsisavinamos per projektinę veiklą, praktines užduotis ir edukacines išvykas. Dirbama nedidelėse klasėse, todėl mokytojai gali skirti maksimalų individualų dėmesį. Didelė reikšmė teikiama užsienio kalboms, kūrybiškumui ir aktyviai popamokinei veiklai.

Ugdymo aplinka — lanksti, saugi ir skatinanti kūrybiškumą

Klasės pasižymi minimalizmu — nėra apkrautos pertekline vizualine informacija, todėl mokiniams lengviau susikaupti. Erdvių transformavimo galimybės stebina: koridorius prireikus tampa valgymo erdve ar maisto technologijų laboratorija. Erdvės išskaidytos pagal amžiaus grupes, kuriant saugią aplinką. Pradinėse klasėse pamokos dažnai prasideda ant apvalaus kilimo — čia dainuojama, vyksta žaidimai, kartojimas ir bendravimas ratu.

Mokykla didžiuojasi mokinių pasiekimais: koridoriuose ir klasėse eksponuojami jų darbai. Telefono naudojimo taisyklės aiškios — pradinukai palieka juos rūbinėje, vyresnieji — spintelėse. Atmosfera rami, pagarbi, be streso; mokytojai veikia kaip mentorai ir konsultantai.

Aktivūs, patyriminiai ir kūrybiški mokymo metodai

Stebėtose pamokose vyravo veiklų kaita, kinestetinis mokymasis ir praktinis žinių taikymas. Pradinėse klasėse pamokos pradedamos dainomis, žaidimais, muzikavimu (ukulėlė, gitara, metalofonai, barškučiai). Mokiniai laisvai juda po klasę, dirba su įvairiomis priemonėmis (gaublys, vėliavų kortelės, užduočių lapai), piešia, spalvina, imituoja judesius pagal muziką.

Ypač įsimintinos praktikos:

Integruotos projektinės veiklos: biologijos pamokoje mokiniai gamino picas, kurių ingredientai simbolizavo ląstelės organelės; vėliau picos buvo iškeptos ir suvalgytos.

Stebėtų veiklų akimirkos (Nuotrauka R. Gaidienės)

Kūrybinis mąstymas: parazitinė kirmėlė prilyginta „nusikaltėliui“ — mokiniai piešė, aprašė požymius, veikimo būdą ir „sulaikymo“ priemones.

Vizualinis ir kinestetinis mokymasis: dainos mokomos pagal komiksų plakatą; žemynai spalvinami pagal gaublį; judesio imitacijos ir ritmo pratimai.

Grupinis ir porinis darbas: diskusijos, argumentavimas, vienas kito taisymas draugiškoje atmosferoje (pvz., klimatogramų analizė).

Technologijos: interaktyvios lentos, SMART lentos, skaitmeninės platformos ir žaidybinės veiklos naudojamos nuosekliai, bet ne dominuoja.

Mokinių kūrybiniai darbai (Nuotrauka R. Šukienės)

Įtraukusis ugdymas, pozityvus vertinimas ir refleksija

Kiekvienoje klasėje dirba mokinio padėjėjai, kurie teikia individualią pagalbą specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniams ir kitiems, kuriems jos reikia. Padėjėja dirba subtiliai — prieina, paaiškina, padrąsina, o prireikus išveda mokinį trumpam iš klasės. Užduotys dažnai vienodos visiems, tačiau tempas ir pagalbos lygis individualizuojami. Mokytojai gyrė ne tik rezultatą, bet ir pastangas; naudojo verbalinius pagyrimus, gestus, lipdukus.

Vertinimas orientuotas į pažangą: pradinėse klasėse – neformalus (lipdukai), vyresnėse – balai, elgesio vertinimas (pvz.: nuo 0 iki 1 ar –2 iki +2). Pamokų pabaigoje skiriamas laikas refleksijai – mokiniai dalijasi, kas pavyko, kas buvo įdomu. Disciplina palaikoma ramiai: tylus individualus perspėjimas, akių kontaktas, rankos gestas – be pakelto tono.

Išvados ir pritaikymas Lietuvos mokyklose

Grįžę Anykščių pedagogai ketina savo darbe taikyti šias gerąsias praktikas:

- Pamokos pradžią ant „kilimo“ ar ratu – dainos, žaidimai, trumpi kartojimai motyvacijai ir bendruomeniškumui.
- Kinestetinius ir patyriminius metodus: laisvą judėjimą, mokymąsi per veiklą, realias priemones ir judesio pertraukėles.
- Kūrybines integruotas užduotis (pvz.: ląstelė kaip pica, parazitas kaip „nusikaltėlis“).
- Vizualines priemones tekstų ir dainų mokymuisi (komiksai, piešiniai vietoj žodžių).
- Pozityvų, pastangas akcentuojantį grįžtamąjį ryšį ir subtilią drausmės palaikymo strategiją.
- Daugiau kūrybinių ir diferencijuotų užduočių, ypač dirbant su specialiųjų poreikių mokiniais.
- Projektus įgyvendinti atsakingai ir kokybiškai, o ne skubotai – siekiant rezultatų, kurie išliktų ilgą laiką.

Apibendrinimas

Darbo stebėjimo vizitas Niepubliczna Szkoła im. Wandy Błęskiej mokykloje parodė, kad kokybiškas ugdymas kuriamas per pagarbą, pasitikėjimą, patyriminį mokymąsi ir vertybėmis grįstą

bendruomenę. Nedidelės klasės, lankstūs metodai, mokytojo kaip mentoriaus vaidmuo ir rami, palaikanti atmosfera leidžia kiekvienam mokiniui jaustis saugiai ir motyvuotai. Ši patirtis – vertingas pavyzdys, kaip derinti akademinį ugdymą su emocine gerove, kūrybiškumu ir praktiniu žinių taikymu.

Parengta pagal darbo stebėjimo vizito dalyvių refleksijas

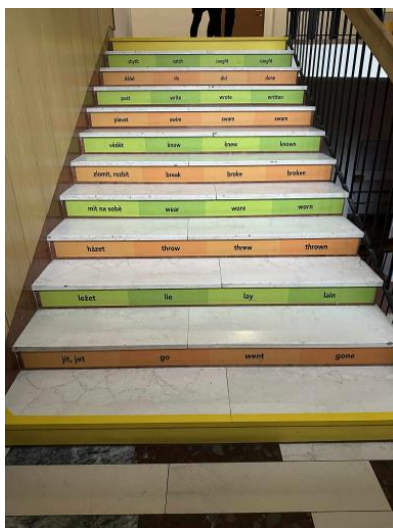
7. Įtraukusis, aktyvus ir bendruomeniškas ugdymas Brno mokyklose

Čekija (2025 m. vasario 9–13 d.) (Darbo stebėjimo vizitas)

Anykščių rajono pedagogai, dalyvavo darbo stebėjimo vizite keturiuose Brno miesto mokyklose: Zakladni škola Heyrovského 32, Tyršova Základní škola Kuldova, Zakladni škola Kamenačky ir Zakladni škola Jasanova. Vizito metu buvo stebimos pamokos nuo 1 iki 9 klasės, analizuojama mokyklų aplinka, ugdymo organizavimas ir pedagoginė praktika.

Mokyklos aplinka – jauki, saugi ir mokymuisi palanki

Brno mokyklos stebina estetiška, šviesia ir gyva erdve. Klasės, koridoriai ir laiptinės gausiai dekoruoti mokinių darbais, piešiniais ir projektais. Ugdomosios erdvės kuriamos ne tik klasėse – laiptai naudojami kaip mokomoji priemonė (vienuose – anglų kalbos veiksmažodžių laikai, kituose – matematikos formulės).

Mokyklos aplinka (Nuotrauka D. Žiogienės)

Mokyklose vyrauja namų jaukumą kurianti tvarka: visi (mokiniai ir mokytojai) mokykloje nešioja šlepetes, daiktus palieka spintelėse. Mokyklos erdvės yra saugios, durys atidaromos kortelėmis, o mokiniai patys rūpinasi tvarka klasėse po pamokų.

Stipri bendruomenė ir pagarbus santykis

Mokyklose juntama šilta, pagarbi ir rami atmosfera. Mokytojai su mokiniiais bendrauja empatiškai ir ramiai, skatina atvirai reikšti mintis bei klausti. Mokyklos vadovybė demonstruoja stiprią lyderystę ir asmeninį įsitraukimą. Didelį įspūdį paliko mokinių iniciatyvumas – mokiniai lydėjo darbo stebėjimo vizito dalyvius, vertėjavo ir aktyviai dalyvavo veiklose.

Aktyvūs ir inovatyvūs mokymo metodai

Pamokos orientuotos į mokinio aktyvumą ir praktinį veikimą. Dažniausiai taikomi šie metodai:

- Užduočių rotacijos ir „stotelių“ metodas.
- Integruotos tarpdalykinės pamokos.

- Praktiniai eksperimentai ir tyrinėjimai.
- Žaidybiniai metodai („Bingo“, Ludo ir kt.).
- Refleksija kiekvienos pamokos pabaigoje.

Užduočių pavyzdys (Nuotrauka K. Striukienės)

Įtraukusis ugdymas ir individuali pagalba

Įtraukusis ugdymas Čekijos mokyklose yra ne atskira veikla, o kasdienė praktika. Kiekvienoje klasėje dirba mokytojo padėjėjas, kuris yra lygiavertis ugdymo proceso dalyvis. Specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniai gauna logopedo, psichologo ir specialiojo pedagogo pagalbą. Gabūs mokiniai taip pat skatinami — su jais dirbama atskirai, o vyresni mokiniai veda pamokas jaunesniesiems.

„Mokinys moko mokinį“ – ryškiausias vizito įspūdis

Viena stipriausių patirčių – vyresnių mokinių vedamos pamokos jaunesniesiems. Pavyzdžiui, 6 klasės mokinys, namuose auginantis drugelius, parengė išsamią prezentaciją ir gyvą demonstraciją antroams. Tokia praktika puikiai ugdo lyderystės, komunikavimo ir atsakomybės kompetencijas.

Veikla „Mokinys moko mokinį“ (Nuotrauka R. Gaidienės)

Išvados ir pritaikymas Lietuvos mokyklose

Grįžę Anykščių pedagogai ketina savo darbe taikyti šias gerąsias praktikas:

- Užduočių rotacijos ir „stotelių“ metodus.
- „Mokinys moko mokinį“ veiklas.
- Integruotas tarpdalykinis pamokas ir projektus.
- Gyvas mokyklos erdves, dekoruotas mokinių darbais.
- Stipresnį mokytojo ir padėjėjo bendradarbiavimą.
- Reguliarią pamokos refleksiją.

Apibendrinimas

Darbo stebėjimo vizitas Brno mokyklose dar kartą įrodė, kad kokybiškas ugdymas kuriamas ne tik per akademines žinias, bet pirmiausia per pagarbą, pasitikėjimą ir aktyvų mokinių įtraukimą. Brno mokyklų patirtis yra puikus pavyzdys, kaip mokyklose galima sukurti motyvuojančią, įtraukią ir emociškai saugią mokymosi aplinką.

Parengta pagal darbo stebėjimo vizito dalyvių refleksijas

8. Inovatyvus STEAM ugdymas: DI, žaidybinis ir mikro-mokymasis

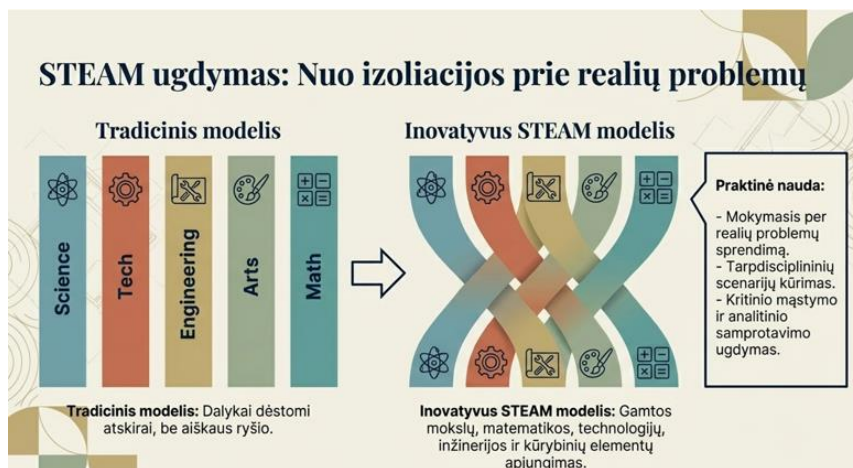
Innovative STEAM Teaching: Blend AI, Gamification, Flipped Learning & Microlearning

Atėnai, Graikija · 2026 m. vasario 16–20 d. (Kursai)

Anykščių rajono pedagogai dalyvavo kursuose Atėnuose „Innovative STEAM Teaching: Blend Artificial Intelligence AI, Gamification, Flipped Learning & Microlearning to Engage and Inspire Students“. Kursų metu gilintasi į STEAM principus, dirbtinio intelekto taikymą, žaidybinio, apverstos klasės modelį ir mikro-mokymąsi, siekiant didinti mokinių motyvą, įsitraukimą ir aktyvų dalyvavimą.

STEAM kaip integruotas požiūris

STEAM ugdymas orientuotas į realaus pasaulio problemas, tyrinėjimą ir atvirus klausimus. Mokiniai mokosi per praktiką, komandinį darbą ir skirtingų dalykų sintezę – gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos, menų ir matematikos. Kultūrinė aplinka (Atėnų istorinis centras, Stavros Niarchos kultūros centras) tapo gyva mokymosi erdve, siejančia istoriją, mokslą ir kūrybą.

Kursų medžiaga (parengė V. Raugalienė)

Dirbtinis intelektas ir skaitmeniniai įrankiai

DI įrankiai naudojami pamokų planavimui, interaktyvių užduočių kūrimui, diferencijavimui ir grįžtamajam ryšiui. Pedagogai išmoko atsakingai ir efektyviai taikyti DI kasdienėje veikloje – nuo idėjų generavimo iki individualizuotos medžiagos ruošimo skirtingų gebėjimų mokiniams. Tai leidžia taupyti laiką ir daugiau dėmesio skirti kūrybiniam darbui su klase.

Kursų medžiaga (parengė V. Raugalienė)

Apversta klasė ir mikro-mokymasis

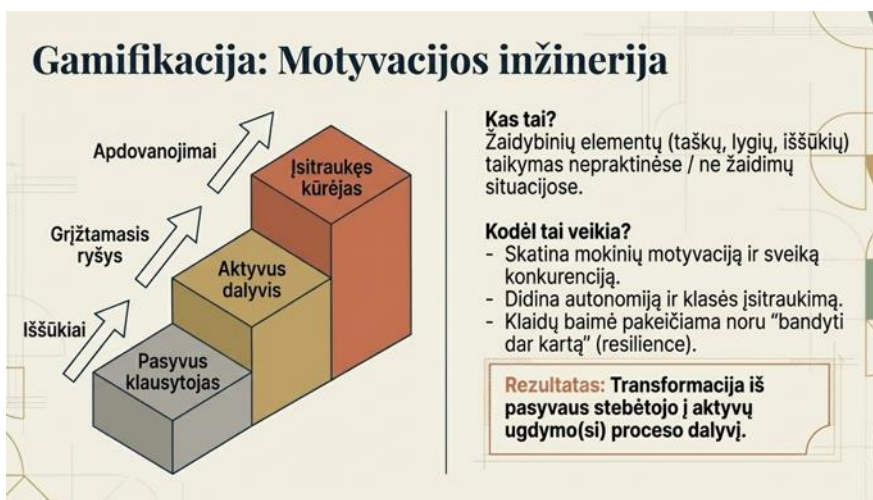
Trys praktiniai metodai, stiprinantys motyvaciją:

- Apversta klasė – teorinė medžiaga pateikiama trumpais skaitmeniniais moduliais namuose, o klasėje vyksta aktyvios, praktinės veiklos.
- Mikro-mokymasis – turinys skaidomas į trypus, lengvai įsisavinamus segmentus, didinančius išlaikymą ir lankstumą.

Kursų medžiaga (parengė V. Raugalienė)

- Gamifikacija – žaidimo elementai (pvz., Blooket) paverčia kartojimą ir naujos medžiagos įsisavinimą smagia, interaktyvia veikla.

Kursų medžiaga (parengė V. Raugalienė)

Pritaikymas Anykščių mokyklose

Grįžę pedagogai kursų metu įgytas žinias diegia į praktiką:

- Matematikos pamokose – interaktyvios skaitmeninės veiklos, DI užduočių kūrimui ir diferencijavimui, žaidybiniai elementai.
- Projektinės ir integruotos pamokos – tyrinėjimas, problemų sprendimas, bendradarbiavimas.
- Blooket ir kitos platformos – motyvacijai stiprinti kartojant ir mokantis naujos medžiagos.
- Trumpi skaitmeniniai moduliai – teorijai, o klasėje – aktyvioms veikloms

Išvados ir rekomendacijos

Kursai parodė, kad STEAM, DI ir žaidybiniai metodai veiksmingai didina mokinių įsitraukimą. Rekomenduojama:

- Kurti integruotas STEAM veiklas, siejančias teoriją su realaus pasaulio problemomis.
- Naudoti DI pamokų planavimui, diferencijavimui ir grįžtamajam ryšiui.
- Taikyti žaidybinių (Blooket ir pan.) motyvacijai stiprinti.
- Derinti apverstos klasės ir mikro-mokymąsi – teorija trumpai, praktika klasėje.
- Išnaudoti kultūrinę ir vietos aplinką kaip mokymosi erdvę.

Apibendrinimas

Kursai suteikė praktinių įrankių ir požiūrį, kaip STEAM, dirbtinis intelektas ir žaidybiniai metodai gali paversti pamoką aktyvia, kūrybiška ir įtraukiančia. Pedagogai jau taiko šias idėjas matematikos ir kitose pamokose, o gerosios patirties sklaida kolektyvuose padeda plėsti pokyčius visoje mokykloje. Tai geroji praktika, rodanti, kad inovacijos veikia, kai jos konkrečios, pritaikomos ir dalijamosi jomis.

Parengta pagal kursų dalyvių refleksijas

9. Dirbtinis intelektas ir skaitmeniniai įrankiai šiuolaikinėje pamokoje

Latest Digital, ICT & AI Solutions for Educators

Splitas, Kroatija · 2026 m. vasario 16–20 d. (Kursai)

Anykščių rajono pedagogai dalyvavo kursuose „Latest Digital, ICT & AI Solutions for Educators: Transform Teaching with Technology, ChatGPT, DeepSeek, Multimedia, Storytelling, Game-Based Learning & Smart Assessment Strategies“. Pagrindinis dėmesys – praktinis dirbtinio intelekto ir skaitmeninių įrankių taikymas pamokose: užklausų kūrimas, turinio individualizavimas, žaidybinis mokymasis, interaktyvios užduotys ir laiko taupymas ruošiantis.

Efektyvus darbas su DI: nuo užklauso iki rezultato

Kursų metu išmokta tiksliai formuluoti užklauso (promptus) ChatGPT, DeepSeek ir kitiems įrankiams. Nuo užklauso konkretumo priklauso rezultato kokybė – galima greitai kurti mokomąją medžiagą, diferencijuotas užduotis, testus, viktorinas ir pritaikyti turinį skirtingų gebėjimų mokiniams, įskaitant specialiųjų poreikių vaikus. DI taupo laiką ir leidžia mokytojui daugiau dėmesio skirti kūrybai bei darbui su mokiniais.

Skaitmeniniai įrankiai, pritaikyti klasėje

Išbandytos ir pritaikytos platformos:

- ChatGPT / DeepSeek – idėjos, užduotys, diferencijavimas, klausimų generavimas.

Kursų medžiaga (parengė J. Blažienė)

- Genially, Thinglink, Canva AI – interaktyvūs pristatymai, vizualinė medžiaga.
- Diffit, Wayground – diferencijuotos užduotys, testai, įsivertinimas.

Kursų medžiaga (parengė J. Blažienė)

- GooseChase – žaidybinės užduotys, komandinis darbas, „pabėgimo kambario“ tipo veiklos.

Kursų medžiaga (parengė J. Blažienė)

Konkretūs pamokų pavyzdžiai

- Chemijos pamoka (8 kl.): molekulių modeliavimas su MolView + GooseChase. Mokiniai kuria CO_2 , H_2CO_3 , H_2SO_4 ir kitų molekulių modelius, fotografuoja ir įkelia į žaidybines platformas, lygina struktūras, aiškina atomų spalvas. Vertinimas – pagal aiškius kriterijus ir Wayground įsivertinimą.
- Chemijos pamoka (III g. kl.): Biureto reakcija virtualioje laboratorijoje (OLabs) + ChatGPT. Mokiniai atlieka eksperimentą, stebi spalvos pokytį, kuria tiksliai DI užklausas apie cheminį principą, analizuoja atsakymą ir ugdo kritinį mąstymą. Diferencijavimas – sakinių pradžios silpnesniems, iššūkio užduotys stipresniems.

Pritaikymas ir nauda

Pedagogai DI naudoja:

- Pamokų planavimui ir idėjų generavimui.
- Diferencijuotų ir individualizuotų užduočių kūrimui (ypač SUP mokiniams).
- Interaktyvių viktorinų, pabėgimo kambarių ir žaidybinių veiklų rengimui.

- Mokinių duomenų analizei ir pažangos stebėjimui.

Išvados ir rekomendacijos

Kursai parodė, kad DI ir skaitmeniniai įrankiai – ne ateities teorija, o kasdienis praktinis pagalbininkas. Rekomenduojama:

- Mokyti tiksliai formuluoti užklausas – nuo to priklauso rezultato kokybė.
- Derinti DI su žaidybiniais ir interaktyviais elementais (GooseChase, Genially).
- Naudoti DI diferencijavimui ir individualizavimui – ypač heterogeniškose klasėse.
- Ugdyti mokinių kritinį mąstymą vertinant DI pateiktą informaciją.
- Dalytis praktikomis su kolegomis – taip greičiau įsitvirtina naujovės.

Apibendrinimas

Kursai suteikė konkrečių, iš karto pritaikomų įrankių ir metodų. Pedagogai jau kuria interaktyvias chemijos pamokas, diferencijuoja užduotis, taupo laiką ruošiantis ir didina mokinių įsitraukimą. Tai geroji praktika, rodanti, kad dirbtinis intelektas, derinamas su pedagogine kūryba, tampa veiksmingu ugdymo kokybės kėlimo įrankiu.

Parengta pagal kursų dalyvių refleksijas

Erasmus+

10. Dirbtinis intelektas ugdyme: įrankiai, individualizavimas ir atsakingas naudojimas

Funchal, Portugalija (Madeira) · 2026 m. kovo 1–6 d. (Kursai)

Anykščių rajono savivaldybės švietimo skyriaus specialistai ir mokyklų vadovai dalyvavo kursuose „Dirbtinis intelektas – švietimo įtraukčiai ir darbui“ Funchal mieste (Madeira, Portugalija). Pagrindinis dėmesys – praktinis dirbtinio intelekto įrankių taikymas ugdyme: mokomosios medžiagos kūrimas, individualizavimas, vaizdo ir vizualinio turinio generavimas, administracinių procesų palengvinimas bei atsakingas ir etiškas DI naudojimas.

DI įrankių įvairovė ir praktinis išbandymas

Kursų metu išbandytos ir palygintos įvairios programos:

- Gamma – greitas ir kūrybiškas pristatymų kūrimas.
- Fliki, Magic School – vaizdo įrašų ir reklamų kūrimas iš teksto.
- Napkin – informacijos vizualizavimas, struktūravimas, prieinama medžiaga.
- ChatGPT, Grok, Gemini, Perplexity, Microsoft Copilot – tekstų kūrimas, redagavimas, analizė.
- NotebookLM – algoritmų ir pagalbos organizavimo medžiagos rengimas.

Kursų medžiaga (parengė G. Gvozdaite)

Individualizavimas ir įtrauktis

DI įrankiai padeda greitai kurti diferencijuotas užduotis, pritaikyti medžiagą skirtingų gebėjimų mokiniams ir stiprinti įtrauktį. Vaizdo ir vizualinis turinys (Fliki, Napkin) daro mokymąsi prieinamesnį – aiškesnį ir patrauklesnį įvairiems vartotojams. Tai ypač naudinga dirbant su specialiujų poreikių mokiniais ir heterogeniškėmis klasėmis.

Vadovų ir administracijos nauda

Mokyklų vadovai DI taiko dokumentų rengimui, statistinių duomenų analizei, turinio kūrimui interneto svetainėms ir socialiniams tinklams. Microsoft Copilot ir Grok padeda redaguoti tekstus, rinkti

informaciją ir optimizuoti administracinius procesus. NotebookLM perspektyvus rengiant algoritmus ugdymo ir pagalbos organizavimui.

Atsakingas ir etiškas naudojimas

Kursuose pabrėžta atsakomybė ir saugumas dirbant su DI. Aptarta, kaip užtikrinti etišką naudojimą, saugoti duomenis ir ugdyti tiek pedagogų, tiek mokinių kritinį požiūrį į DI generuojamą turinį. Lektorės aiškus, žingsnis po žingsnio metodas leido net pradedantiesiems sėkmingai išbandyti įrankius ir sukurti savo „produktus“.

Kursų akimirkos (Nuotrauka D. Žiogienės)

Pritaikymas

Grįžę dalyviai įgytas žinias diegia praktikoje:

- Gamma – interaktyvūs pristatymai pamokoms.
- Fliki / Magic School – vaizdo turinys ugdymui ir komunikacijai.
- Grok, Copilot – kasdienis tekstų ir duomenų darbas.

Išvados ir rekomendacijos

Portugalijos kursai parodė, kad DI įrankiai prieinami ir veiksmingi tiek pamokoje, tiek mokyklos valdyme. Rekomenduojama:

- Išbandyti kelis įrankius (Gamma, Fliki, Napkin, Copilot) ir pasirinkti tinkamiausius savo poreikiams.
- Naudoti DI individualizavimui ir įtraukčiai – greitesnis diferencijuotos medžiagos kūrimas.
- Taikyti DI administraciniuose procesuose – dokumentai, analizė, komunikacija.
- Ugdyti atsakingą požiūrį – saugumas, etika, kritinis DI turinio vertinimas.
- Dalytis praktikomis su kolegomis – taip greičiau įsitvirtina naujovės.

Apibendrinimas

Kursai suteikė konkrečių, iš karto pritaikomų DI įrankių ir požiūrį į jų atsakingą naudojimą. Dalyviai jau kuria pristatymus, vaizdo turinį, analizuoja duomenis ir konsultuoja mokytojus. Tai geroji praktika, rodanti, kad dirbtinis intelektas, derinamas su pedagogine atsakomybe, tampa veiksmingu ugdymo kokybės ir mokyklos valdymo įrankiu.

Parengta pagal kursų dalyvių refleksijas

11. Patyriminis ugdymas gamtoje ir vaikų savarankiškumas

Vrtci Brezovica darželyje (Slovėnija)

2026 m. kovo 29 – balandžio 3 d. (darbo sreibėjimo vizitas)

Anykščių rajono ikimokyklinio ugdymo pedagogai, dalyvaujantys Erasmus+ KA121 mobilumo projekte, lankėsi Vrtci Brezovica darželyje Slovėnijoje (netoli Liublianos). Vizito metu stebėtos įvairaus amžiaus grupės (nuo 1,5 iki 4–5 metų), analizuota ugdymo organizavimas, lauko pedagogika, vaikų savarankiškumo skatinimas, dienos ritmas ir pedagoginė praktika. Darželis priklauso 8 darželių tinklui ir išsiskiria tuo, kad gamta yra ne tik aplinka, bet ir ugdymo proceso dalis.

Ugdymo filosofija – lėtumas, pasitikėjimas vaiku ir gamta

Brezovica darželyje vyrauja lėtojo ugdymo (slow pedagogy) kultūra: niekur neskubama, bet visur suspėjama. Pedagogai pasitiki vaiku, leidžia jam pačiam bandyti, klysti, spręsti problemas ir atrasti. Pedagogas veikia kaip švelnus palydovas ir stebėtojas, o ne kaip veiklos vadovas. Didelis dėmesys skiriamas emocinei gerovei, ramybei ir pagarbiam santykiui. Muzika (dainos, gitara, instrumentai) yra natūrali kasdienybės dalis – dainuojama einant, žaidžiant, sprendžiant situacijas.

Dalis grupių priklauso miško pedagogų (Gozdna skupina) kryptčiai. Miškas tampa pagrindine klase visiems ugdymo aspektams: čia mokomasi matematikos, kalbos, meno, sportuojama, kuriama iš gamtinių medžiagų. Tradicinės priemonės nenešamos – naudojama tai, ką duoda gamta.

Lauko pedagogika – kasdienybė bet koku oru

Vaikai į lauką eina kiekvieną dieną, beveik nepriklausomai nuo oro (išskyrus labai žemos temperatūros atvejus). Turi specialius lietaus drabužius ir avalynę. Pasivaikščiojimai vyksta ne tik darželio kieme, bet ir už teritorijos ribų – miestelio gatvelėmis, į mišką, į kalnus. Net 1,5 metų vaikai dalyvauja žygiuose (mažiausieji vežami specialiais vežimais). Atstumai siekia 1–2 km ir daugiau.

Specialūs vežimėliai (Nuotrauka N. Mėlynienės)

Miške vaikai laisvai tyrinėja: lipa, landžioja, čiuožia, renka gamtinę medžiagą pagal spalvas ar formas, žaidžia su „voratinkliu“ iš virvių, stebi gamtą gulėdami ant žemės. Pedagogai stebi, bet nesikiša be reikalo – leidžia vaikams patiems įveikti iššūkius ir padėti vieni kitiems. Lauko erdvės darželio teritorijoje rotuojamos tarp grupių pagal grafiką.

Žygiai į mišką, veiklos lauke, gamtinės medžiagos tyrinėjimas (Nuotrauka K. Stumbrienės)

Savarankiškumas ir kasdienės rutinos

Vienas stipriausių įspūdžių – vaikų savarankiškumo lygis. Net 1,5–2 metų vaikai patys valgo šaukšteliu, geria iš puoduko, nusineša indus, rengiasi ir nusirengia, tvarko žaislus, eina vorele laikydamiesi virvės. Pedagogai neskuba padėti ten, kur vaikas gali padaryti pats. Tai ugdo pasitikėjimą savimi, atsakomybę ir gebėjimą spręsti problemas.

Savarankiškumo ugdymas (Nuotrauka D. Venskienės)

Ryto ratas turi aiškią, pasikartojančią struktūrą: žvakės uždegimo ritualas (su išrinktu vaiku), ramybės akimirka, atvykusiųjų pasižymėjimas (nuotraukos / veidukai namelyje), dainos su judesiais. Tokia rutina suteikia saugumo ir aiškumo. Gimtadieniai švenčiami be vaišių – akcentuojama bendrystė, o ne maistas (popierinis tortas su žvakutėmis ir simboliniu gyvūnu).

Gimtadienio tortas (Nuotrauka D. Venskienės)

Aplinka, priemonės ir bendruomenė

Grupių erdvės nėra perkrautos žaislais. Dauguma priemonių laikomos aukštai ir pateikiamos tik konkrečiai veiklai ar laikotarpiui – taip vaikai lengviau susikaupia. Sensorinės priemonės (tekstūrų dėžės, vandens vonelės, gamtinės medžiagos) skatina tyrinėjimą. Aplinkoje gausu natūralių medžiagų ir vaikų darbų.

Priemonės grupėje (Nuotrauka G. Petrauskienės)

Bendruomeniškumas – viena stipriausių savybių. Sunku atskirti, kas mokytoja, o kas asistentė – abi dirba kartu su vaikais. Visi darbuotojai rūpinasi visais vaikais, ne tik „savo“ grupe. Kasdien vyksta refleksijos tarp pedagogų. Šeimos įtraukiamos per projektus (pvz., „Žalioji kuprinė“ – tyrinėjimo įrankių ir albumo kelionė pas šeimas visus metus).

Išvados ir pritaikymas Lietuvos darželiams

Grįžę Anykščių pedagogai ketina savo darbe taikyti šias gerąsias praktikas:

- Daugiau laiko lauke ir už teritorijos ribų – reguliarūs pasivaikščiojimai, žygiai, miško veiklos bet koku oru.
- Sąmoningą vaikų savarankiškumo skatinimą – leisti patiems valgyti, rengtis, tvarkytis, rinktis veiklas.
- Lėtesnį, į vaiką orientuotą ugdymo tempą – neskubėti, daugiau stebėti ir pasitikėti.
- Aiškius ryto ritualus (pasižymėjimas, dainos) saugumui ir bendruomeniškumui stiprinti.
- Priemonių rotaciją ir minimalistinę aplinką – mažiau dirgiklių, daugiau gylio.
- Šeimų įtraukimą per ilgalaikius projektus (pvz., tyrinėjimo kuprinė / krepšys).
- Reguliarias kolegų refleksijas ir komandinį darbą

Apibendrinimas

Darbo stebėjimo vizitas Vrtci Brezovica darželyje parodė, kad kokybiškas ikimokyklinis ugdymas kuriamas per pasitikėjimą vaiku, kasdienį buvimą gamtoje ir ramią, pagarbią atmosferą. Vaikai čia mokosi per patirtį, judėjimą ir savarankišką tyrinėjimą, o pedagogai veikia kaip jautrūs palydovai. Slovėnijos kolegų patirtis – puikus pavyzdys, kaip net nedidelėje erdvėje galima sukurti turtingą, vaikui saugią ir motyvuojančią ugdymo aplinką, kurioje gamta, savarankiškumas ir bendruomenė eina kartu.

Parengta pagal dalyvių refleksijas

12. Lietuviškos tapatybės, daugiakultūrio ir įtraukiojo ugdymo patirtis

Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinėje mokykloje (Lenkija)

2026 m. gegužės 5–6 d. (Darbo stebėjimo vizitas)

Anykščių rajono pedagogai, dalyvavo darbo stebėjimo vizite Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinėje mokykloje Lenkijoje. Vizito metu stebėtos lietuvių, lenkų ir anglų kalbos bei istorijos pamokos 4–8 klasėse, klasės valandėlės, kultūrinė edukacija, analizuota mokyklos aplinka, ugdymo organizavimas ir pedagoginė praktika. Mokykloje mokosi 213 mokinių (apie 170–173 lietuvių klasėse), ji yra svarbus lietuviškos tapatybės puoselėjimo centras už Lietuvos ribų.

Mokyklos aplinka – kultūrinio tapatumo erdvė

Punsko mokyklos erdvės nėra neutralios sienos – jose gyvai atsispindi vietovės lietuviškumas, abiejų tautų bendrystė ir mokinių kūryba. Koridoriuose gausu stendų, plakatų ir mokinių darbų lietuvių ir lenkų kalbomis, eksponuojami tautiniai simboliai, herbai, istorinių asmenybių portretai. Mokyklos muziejus, skirtas Dariui ir Girėnui bei pačios mokyklos istorijai (minima nuo 1600 m.), primena, kad etninė kultūra ir istorija čia nėra uždaryta vadovėliuose – ji yra kasdienė aplinkos dalis.

Mokyklos tautinė simbolika (Nuotrauka G. Balsevičiūtės)

Mokyklos bendruomenė griežtai laikosi susitarimo dėl telefonų: mokiniai nei pamokų, nei pertraukų metu jais nesinaudoja. Pertraukas vaikai leidžia bendraudami koridoriuose ar žaisdami kieme. Ši tvarka, priimta prieš kelerius metus, veikia be didesnių problemų ir kuria ramią, koncentruotą mokymosi atmosferą.

Daugiakalbis ir daugiakultūris ugdymas

Mokykloje lygiagrečiai veikia lietuviškos (a, b) ir lenkiškos (c) klasės. Nors didžioji dalis pamokų vyksta lietuvių kalba, naudojami ir lenkiški vadovėliai; su Lenkijos istorija susijusios temos dėstomos lenkų kalba. Svarbiausios sąvokos dažnai pateikiamos abejomis kalbomis. Tokia praktika ne tik padeda geriau įsisavinti medžiagą, bet ir ugdo gebėjimą vartoti istorinius terminus dviem kalbomis bei stiprina tarpkultūrinę toleranciją.

Lietuvių kalba čia yra ne tik mokomasis dalykas, bet ir kultūros bei tapatybės puoselėjimo priemonė. Mokiniai dalyvauja lietuvių kalbos, geografijos ir istorijos konkursuose, Dailiojo žodžio ir Poezijos pavasario renginiuose, leidžia žurnalo „Aušrelė“ priedą, minėdami tiek lietuviškas, tiek lenkiškas valstybines šventes. Aktyviai bendradarbiaujama su Lietuvių kultūros namais, Punsko Kovo 11-osios licėjumi ir mokyklomis Lietuvoje.

Aktyvūs mokymo metodai ir mokinių autonomija

Stebėtose pamokose vyravo dialogu grįstas mokymas. Mokytojai veikė kaip fasilitatoriai ir partneriai, o ne žinių perdavėjai: užduodavo atvirus, probleminius klausimus, skatino argumentuoti, lyginti, daryti išvadas. Nauja medžiaga nuolat siejama su mokinių turimomis žiniomis ir asmenine patirtimi.

Pamoka – dialogas (Nuotrauka J. Gutmanienės)

Ypač vertingi pasirodė šie principai:

- Diferencijavimas ir pasirinkimas: mokiniai gali rinktis užduotis pagal interesus (pvz., Šviečiamojo amžiaus temoje – Edukacinė komisija, švietimo reforma ar kultūra).
- Integruotos tarpdalykinės veiklos: pvz., kultūrinė edukacija „Krismono gamyba“, kurioje susijungia istorija, dailė, tikyba ir technologijos; klasės valandėlė „Kokia mano tėvynė“ (istorija + gimtoji kalba + dailė).
- Darbas su tekstu ir šaltiniais: nuolatinis skaitymas, analizė, svarbiausios informacijos atranka, priežasčių ir pasekmių skyrimas.
- Kūrybiniai darbai garsiai: trumpi kūrybiniai tekstai (laiškai, piešinių pristatymai) skaitomi klasėje – ugdoma drąsa ir klausymo kultūra.

Mokinių kūryba (Nuotrauka A. Steponavičiūtės)

Įtraukusis ugdymas, refleksija ir ryšys su šeima

Klasės nedidelės (dažniausiai 7–15 mokinių), todėl mokytojas gali skirti daugiau individualaus dėmesio. Specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniams pateikiamos individualios užduotys; klasėse mokinio padėjėjų nėra, bet specialistai gali dirbti atskirai. Namų darbai raštu neprivalomi ir negali būti vertinami pažymiais — vietoj to mokiniai dažnai kalbasi su tėvais ar seneliais, renka šeimos prisiminimus (pvz., apie prekių deficitą). Tokios užduotys stiprina mokyklos ir šeimos ryšį bei leidžia istoriją susieti su asmenine patirtimi.

Pamokų pabaigoje skiriamas kokybiškas laikas refleksijai: mokiniai apmąsto, ką naujo sužinojo, kas buvo įdomu ar sudėtinga, dalijasi emocijomis ir kultūrinėmis įžvalgomis. Refleksija nėra formalus mokytojo monologas, o aktyvus mokinių procesas, jungiantis akademinį atradimą, emocijas ir tapatybės klausimus.

Išvados ir pritaikymas Lietuvos mokyklose

Griję Anykščių pedagogai ketina savo darbe taikyti šias gerąsias praktikas:

- Kokybišką pamokos pabaigos refleksiją (ne tik faktų pakartojimą, bet ir emocijų bei mokymosi proceso analizę).
- Mokinių autonomiją ir diferencijavimą – galimybę rinktis užduotis pagal interesus ir stipriąsias puses.
- Šeimos istorija ir asmenine patirtimi paremtas užduotis, ypač istorijos ir gimtosios kalbos pamokose.
- Drąsesnį tarpdalykinį integravimą per kultūrinę ir krašto paveldo prizmę.
- Trumpų kūrybinių darbų garsinį skaitymą klasėje, ugdant drąsą ir klausymo kultūrą.
- Aiškius susitarimus su mokiniais dėl telefonų naudojimo ir drausmės.
- Kultūrinio paveldo ir tautinės tapatybės integravimą į kasdienę ugdomąją veiklą.

Apibendrinimas

Darbo stebėjimo vizitas Punsco Dariaus ir Girėno pagrindinėje mokykloje dar kartą patvirtino, kad mokykla gali būti kur kas daugiau nei akademinų žinių vieta – tai gyvas bendruomenės kultūros, vertybių ir tapatybės centras. Daugiakultūriškumas, pagarba savo ir kitų tautų paveldui, dialogu grįstas mokymas ir prasmingas ryšys su asmenine mokinių patirtimi čia kuria motyvuojančią, įtraukią ir emociškai saugią mokymosi aplinką. Punsco kolegų patirtis – vertingas pavyzdys, kaip net nedidelėje mokykloje galima sėkmingai derinti kalbinį, kultūrinį ir akademinį ugdymą.

Parengta pagal dalyvių refleksijas